Viorica LASCU

PUBLIUS OVIDIUS NASO ŞI EPISCOPUL INOCHENTIE MICU CLAIN

Pare surprinzătoare această apropiere de nume, dar condiția de exil stabilește legături umane dintre cele mai neașteptate, însă explicabile. Ruperea de solul natal și lipsa perspectivei unei întoarceri acasă, constituie o dramă trăită la fel de dureros, deși nuanțat, la distanță de secole.

Exilul este puntea care leagă, peste un interval de 1700 ani, pe poetul relegat la Tomis, de capriciul împăratului din Roma, și pe episcopul alungat din Transilvania la Roma, de capriciul împărătesei de la Viena. Între aceste două puncte obiective se țese specificul fiecărui destin. Tot așa cum

Între poeți e, însă, o sfântă legătură,
Măcar că fiecare pășește pe alt drum.

E chiar constatarea lui Ovidiu, citat de Inochentie:

Sunt tamen inter se communia sacra poetis,
Diversum quamvis quisque sequatur iter.
(Epistulae ex Ponto, II, 10, v. 17-18)

În scrisoarea (latinească)pe care Vlădica Inochentie Micu, înnobilat Baron Klein, o adresează succesorului său de la Blaj, episcopul Petru Pavel Aaron, la 27 noiembrie 1756, pateticul exordiu "**Nescio qua natale solum dulcedine cunctos ducit, et immemores non sinit esse sui**", este, de fapt, reproducerea unor versuri ovidiene (Pont. I, 3, v. 35-36), în traducerea primă: "Nu știu prin ce dulcime ne atrage pământul natal pe toți și nu ne îngăduie a nu ne aminti de el".[1]

Inochentie Micu trecuse prin școlile iezuiților - în Colegiul din Cluj, între 1719-1724, fusese chiar repartizat în clasa de "poetică" (versificația)[2]. El poseda nu numai o bună cunoaștere a limbii latine, ci și a literaturii. Aceasta avea să îi ajute, în primii ani ai exilului roman, să-și găsească uitare și alinare în durerea sa, compilând o antologie poetică latină, care abia recent a fost tipărită, deși o semnalase încă la 1900 învățatul canonic Augustin Bunea.3

Antologia, **Carte de înțelepciune latină (Illustrium poetarum flores)**, autor Ioan Inocentiu Micu-Klein, Ediție de Florea Firan și Bogdan Hâncu, București, Editira Științifică, 1992, oferă mult material pentru cei ce vor continua **Bibliografia Ovidiană în România**, de Nicolae Lascu, publicată în revista "Pontica", numerele XXIII, XXV și XXVII. Noi ne limităm acuma să o semnalăm.

Analizând fragmentul amintit din **Pontice**, reprodus de Inochentie, completat cu versurile următoare:

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.

https://biblioteca-digitala.ro

Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.

În traducerea lui Teodor Naum:

Cu ce-i vrăjbește oare pe toți pământul țării,
De nu-l mai poate nimeni de-a pururea uita?
Ce bine e la Roma! ce rău e frigul scitic!
Și totuși, de la Roma, barbarul fuge-aici[4]

Era exact raportul invers între Ovidiu și Inochentie: primul, alungat din splendida Romă imperială, la Tomis, își dorea Urbea; dar înțelegea că și un scit, prizonier la Roma, tânjea după țara sa. Inochentie, din Roma grandioasă, păstrătoare a vestigiilor antice, îmbogățită prin monumentele Renașterii și cele baroce, se dorea, cu toată ardoarea sufletului, în modesta Transilvanie, în Blajul abia schițat. Nu e greu să ne imaginăm de câte ori va fi recitit, cu lacrimi în ochi, versurile ovidiene care exprimau sentimentele-i proprii.

Amândoi își proclamaseră inocența (Dante Aligheri folosise despre sine formula **exul immeritus**); dar în timp ce Ovidiu pătimea pentru că nu avea încotro, Episcopul accepta exilul în spirit creștinesc: **Melius est enim innocenter pati, quam nocenter pati, nam si innocenter et patienter sustinemus, aeternae per ea vitae gloriam disponimur**.[5]

Ovidius apela la ajutorul prietenilor din Roma să îl ajute să se întoarcă acasă; iar Inochentie le trimetea vorbă compatrioților:" ...**state fortiter tanquam boni milites Christi, opponite vos murum pro domo Domini** ..."[6]

În timp ce Ovidius se plânge soției că

Slăbit și eu sunt astăzi de-atâtea suferințe
Vai mie! și-nainte de vreme-mbătrânit.[7]

Inochentie spune: "Și de va vrea iarăși Dumnezeu să mă cheme, măcar că îngreuiat cu bătrânețele, pentru binele de obște nu voi fugi munca și osteneală, ci iarăși voi încinge arma mea pe coapsa mea ..."[8]

Dar au și modalități comune în reacții: ambii cer să se argumenteze pedepsirea lor; în relațiile cu localnicii își exercită fiecare propria carismă: Ovidiu se apropie de tomitani prin poezie, Inochentie catehizează și alfabetizează pe soldații transilvăneni, dezertori din armata austriacă, aflători la Roma.[9] Amândoi se tem să nu producă neplăceri prietenilor, din cauza corespondenței: în **Tristia** Ovidiu nu-și numește amicii, pentru a nu-i compromite în ochii puterii, iar episcopul exilat se teme, căci "nu aș vrea să cază cineva în urgie pentru mine"[10] știind că îi este cenzurată corespondența.

Antologia amintită, **Illustrium poetarum flores**, este o grupare tematică a unor citate moralizatoare: de la **abstinentia** la **uxor**. Poetul cel mai citat este Ovidius, găsind autorul florilegiului în toate operele "poetului iubirilor gingașe", **tenerorum lusor amorum**, versuri pline de gravitate și îndemn la moralitate și bun simț. Este ușor de înțeles această "solidaritate" a exilaților.

Tot acest sentiment explică **pathosul** care străbate studiul dedicat lui Inochentie de Francisc Pall[11], și cele mai pline de sentiment și înțelegere pa-

https://biblioteca-digitala.ro

gini scrise în evocarea lui Ovidius de un alt exilat - Vintilă Horia: romanul, onorat cu premiul Goncourt, **Dumnezeu s-a născut în exil**.[12]

În aparență, la timpul lor, și poetul și episcopul păreau a fi cei învinși. Poetul, alungat din Roma în plin triumf artistic, a dominat în cultura Evului Mediu; iar episcopul a inaugurat epoca modernă în istoria românilor.

Postum, Ovidius a primit reparația "oficială" prin procesul judecat la Sulmona, în 1967[13], iar în 1997, osemintele lui Inochentie au fost primite la frontiera României cu onoruri militare, și acuma se odihnesc în Catedrala Blajului, de el ctitorită.

Și nu am pierdut speranța că într-o zi, nu prea îndepărtată, se va descoperi la Constanța mormântul "protopărintelui nostru", cum îl numeau pe Ovidius peregrinii transilvani, în 1906, vizitatori ai Expoziției, și care mergeau și la Constanța să îi vadă statuia.

NOTE

1. Zenovie Pâclișanu, **Corespondența din exil a episcopului Inochentie Micu Klein**, 1746-1768. Buc., Cultura Națională, 1924. Academia Română, p. 116.
2. Francisc Pall, **Inochentie Micu-Klein. Exilul la Roma**. 1745-1768. Vol. I-II, p. I și II. Fundația Culturală Română - Centrul de Studii Transilvane, Cluj, ed. Viața Creștină, 1997, V, vol. I, p. 216.
3. Augustin Bunea, **Din istoria românilor. Episcopul Ioan Inocențiu Micu Klein**, 1746-1768. Tip. Arhidiecezana, Blaj, 1900, p. 268-9. El văzuse manuscrisul in 1893, cu ocazia unui pelerinaj la Roma.
4. **Illustrium Poetarum flores**, p. 384-385. **Pont.**, I, 3, v. 35-38. Trad. T. Naum.
5. Scrisoare din 27 iun. 1757, **apud** Pâclișanu, p. 117.
6. Scrisoare din 26 febr. 1763, **Ibid.**, p. 136.
7. **Pont**. I, 4, v. 19-20. Ovidiu, **Scrisori din exil**. Trad. T. Naum, București, ESPLA, 1957.
8. Scis. 21 apr. 1764, **apud** Pâclișanu, p. 138.
9. **Ibid**., p. 117.
10. Scris. 4 martie 1758, **ibid.**, p. 117.
11. Vezi nota 2.
12. Vintilă Horia, **Dieu est né en exil**. Trad. rom. Al. Castaiug, Craiova, Ed. Europa, 1990.
13. **Processo a Ovidio.** Italia Editoriale, Sulmona, 1968.

PUBLIUS OVIDIUS NASO ET L'ÉVÊQUE INOCHENTIE MICU CLAIN
Résumé

L'auteur présente ce rapprochement de noms ayant pour point de départ la condition d'exil qui établit des ressemblances humaines des plus surprenantes mais explicables. L'exil est le pont qui relie à un intervalle de 1700 ans le poète relégué à Tomi par le capricieux empereur de Rome et l'évêque chassé de Transylvanie à Rome par le caprice de l'impératrice de Vienne. Entre ces deux repères objectifs se tisse l'originalité de chaqun de leurs destins.

En apparence, à leur temps, le poète aussi bien que l'évêque semblaient être les vaincus. Pourtant le poète chassé de Rome en plein triomphe artistique a dominé la culture du Moyen Age et l'évêque a inauguré l'époque moderne dans l'histoire des Roumains.

https://biblioteca-digitala.ro